

УДК 81'42

Чеберяк А.М., канд. філол. наук
Рівненський державний гуманітарний університет
(Рівне, Україна)

НАВІШУВАННЯ ЯРЛИКІВ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ МОВЛЕННЕВОЇ АГРЕСІЇ

Політичний дискурс як різновид публічного інституційного дискурсу є ключовим інструментом впливу на масову свідомість та формування соціальної реальності. У межах передвиборчої кампанії політичне мовлення перетворюється на арену боротьби за владу, де засоби переконання, маніпуляції, а також мовленнєва агресія стають важливими складниками риторичних стратегій кандидатів.

У сучасній лінгвістиці паралельно існує кілька термінів на позначення виявів агресії у мовленні. Українська науковиця О.П. Гуз використовує поняття «вербальна / мовленнєва / комунікативна / словесна / мовна агресія» як синонімічні і потрактовує їх як конфліктогенну мовленнєву поведінку, в основі якої лежить установка на суб'єктно-об'єктний тип спілкування й негативізуючий вплив на адресата (Гуз, 2010, с. 155). Саме політичний дискурс є тим контекстом, у якому агресія набуває не лише комунікативної, а й ідеологічної функції. Використання агресивної риторики в контексті боротьби за владу зумовлює нагнітання страху, протиставлення «своїх» і «чужих», поляризацію громадської думки та виступає як інструмент маніпуляції масовою свідомістю.

Одним із центральних засобів реалізації мовленнєвої агресії є інвектива, яку згідно широкого значення розуміємо як будь-який вербально виражений прояв агресивного ставлення до опонента. Погоджуємось з думкою Г.В. Завражиної, що інвектива в такому розумінні є основним, найбільш сильним і деструктивним проявом мовленнєвої агресії, що охоплює значно ширше коло явищ, ніж просто табуйовані лексико-фразеологічні одиниці (Завражина, 2007, с. 7-8). Вона може виявлятися на різних мовних рівнях за допомогою лексичних, граматичних і стилістичних засобів, втілюватися у певних способах оформлення думок і структуруванні тексту з певною комунікативною метою.

Дональд Трамп та Камала Гарріс у дебатах 2024 року активно застосовували засоби мовленнєвої агресії, що проявлялися у формі політичної полеміки, провокацій, критики, нападок, порівнянь,

ярликів, а також у структурі дебатів, коли опоненти взаємно знецінюють позиції один одного. У даному дослідженні зосередимось на прийомі «навішування ярликів» (labeling).

Тактика «навішування ярликів» у контексті передвиборчих перегонів є однією з найпродуктивніших. Вона полягає у присвоєнні політичним опонентам негативно-оцінних номінацій, тобто «ярликів», які мають достатню експресивність для того, щоб дискредитувати чи висміяти адресата, не вдаючись до фактичних аргументів, а спонукаючи до емоційної, а не раціональної реакції. Сам «ярлик», в свою чергу, розуміється як певна шаблонна, несхвальна стисла характеристика дій або особистості опонента, спрямована на пониження його політичного рейтингу і підрив іміджу. Найчастіше такі «ярлики» подаються у вигляді алюзій на історичних або вигаданих постатей, які вже дискредитували себе раніше, або втілюються у негативно-оцінні метафори, епітети та порівняння. Розглянемо декілька прикладів.

Під час дебатів Дональд Трамп називає Камалу Гарріс марксисткою: *«She's a Marxist. Everybody knows she's a Marxist. Her father's a Marxist professor in economics. And he taught her well.»* (Harris-Trump presidential debate transcript, 2024).

Це класичний приклад навішування ярликів, використання лексеми *«Marxist»* в даному контексті має на меті викликати негативні асоціації, знецінити чесноти та позитивні риси віце-президентки та відштовхнути від неї певну частину аудиторії. Згадка про батька є спробою дискредитувати її через сімейні зв'язки. У свідомості американського соціуму подібні номінації виконують функцію маніпулятивного стереотипу, оскільки асоціюються з тоталітарною ідеологією, авторитарним, комуністичним державоустроєм тощо. Агресивність висловлювання посилюється завдяки генералізації *«everybody knows»*.

Камала Гарріс, в свою чергу, у якості прийому навішування ярликів використовує по відношенню до дій Д. Трампа негативно маркований політичний термін «dictator». *It is well known that he admires dictators, wants to be a dictator on day one according to himself. It is well known that he said of Putin that he can do whatever the hell he wants and go into Ukraine. It is well known when that he said when Russia went into Ukraine it was brilliant. It is well known he exchanged love letters with Kim Jong un. And it is absolutely well known that these dictators and autocrats are rooting for you to be president again because they're so clear, they can manipulate you with flattery and favors. And that is why so many*

military leaders who you have worked with have told me you are a disgrace. (Harris-Trump presidential debate transcript, 2024).

З метою дискредитації опонента вона емоційно таврує об'єкт критики, приписуючи йому негативні, суспільно неприйнятні якості (тиран, ганьба), звинувачує колишнього президента у підтримці диктаторських режимів (*he admires dictators*) та в антидемократичних намірах (*wants to be a dictator on day*). Акцентування зв'язку Д. Трампа з негативно сприйнятими світовими лідерами (*admires dictators, said of Putin, exchanged love letters with Kim Jong un, dictators and autocrats are rooting for you*) використовує упередження аудиторії для автоматичного перенесення негативу на опонента. Анафоричний повтор «*it is well known*» (5 разів) створює ефект беззаперечності, загальновідомості та необхідності прийняття інформації. Нанизування конструкції виглядає як накопичення доказів, але фактично є прийомом риторичного натиску та психологічного тиску. Пряма особиста образа (*you are a disgrace*), підкріплена посиланням на анонімний, але авторитетний «голос» (*so many military leaders*) є яскравим виявом мовленнєвої агресії, що знецінює опонента в очах аудиторії. Сильна образа навмисно розміщена в кінці для максимального емоційного впливу та підсумовування всіх попередніх «аргументів». Спроба створити логічний місток між асоціаціями з диктаторами та фінальною образою (*and that is why*) надає агресії псевдо-раціонального обґрунтування.

У наступному прикладі Дональд Трамп для знецінення та дискредитації віце-президентки використовує ідеологічний ярлик «czar»: «*She was the border czar. Remember that. She was the border czar.*» (Harris-Trump presidential debate transcript, 2024).

Запозичене з російської мови слово-архаїзм «czar» у переносному значенні означає автократичного керманіча, тирана, а отже виражає ідеологему, співвідносну з політичними реаліями, які є «чужими» демократичним засадам західного світу і тому може трактуватися як контекстуальний пейоратив.

Отже, проведене дослідження засвідчило, що мовленнєва агресія майже завжди присутня у політичному дискурсі, особливо коли мова йде про такі його форми, як дебати. Найчастіше вона реалізовується через використання різних риторичних прийомів, які мають на меті знецінити опонента, применшити його соціальний статус, зашкодити політичному іміджу, дискредитувати його в очах аудиторії та спровокувати негативні емоції. А політичні ярлики у цьому контексті виступають одним з найяскравіших виражальних засобів, які

відіграють важливу роль у створенні загального експресивного навантаження повідомлення і передачі особистих оцінок і ставлень опонентів.

Список використаних джерел:

- Гуз, О.П. (2010). Особливості вираження вербальної агресії у масмедійному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, (13), 154–159.
- Завражина, Г.В. (2007). *Мовленнєва агресія та засоби її вираження в масмедійному політичному дискурсі України (на матеріалі російськомовної газетної комунікації)* (автореф. дис. ... канд. філол. наук). Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, Україна.
- Harris-Trump presidential debate transcript. (2024). Retrieved from <https://abcnews.go.com/Politics/harris-trump-presidential-debate-transcript/story?id=113560542>

УДК 811.111'373.74

Змисла С.В., викладач

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
(Львів, Україна)*

**СЕМАНТИКА КРИЗОВОГО МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ:
КРИТИЧНА КРОВОТЕЧА**

У сучасних умовах зростання кількості надзвичайних ситуацій, зумовлених воєнними конфліктами, техногенними катастрофами та природними лихами, особливої актуальності набуває проблема ефективної міжмовної комунікації у сфері кризової медицини. Саме мова виступає інструментом оперативного реагування, координації дій і передачі життєво важливої інформації між медичними, військовими та рятувальними підрозділами.

Дискурс кризової медицини є складним міждисциплінарним феноменом, який поєднує ознаки медичного та військового дискурсів. Кризова медицина, за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, зосереджується на системній реакції на надзвичайні події, спричинені катастрофами, стихійними лихами або воєнними конфліктами, приділяючи першочергову увагу наданню невідкладної медичної допомоги (WHO, 2024). Критична кровотеча становить одну з головних причин смертності як у цивільних, так і у військових умовах, а її контроль є першочерговим завданням для рятувальника. Саме тому аналіз мовних засобів, що використовуються для опису та